

FORUM FOR KONTROLL OG TILSYN

RETTLEIAR OG MAL

Kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskapen og årsmeldinga

Rettleiar til kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskapen og årsmeldinga

Innhald

Rettleiar til kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskapen og årsmeldinga	2
1. Innleiing	3
2. Ansvar for økonomiforvaltinga, årsrekneskapen og årsmeldinga	5
2.1 Ansvar for økonomiforvaltninga	5
2.2 Ansvar for årsrekneskap og årsmelding	6
3. Formålet med kontrollutvalet sin uttale.....	7
4. Grunnlaget for uttalen	7
5. Vurdering av årsrekneskapen og årsmeldinga/budsjettavvik	8
6. Vurdering av økonomiforvaltinga og internkontrollen	9
7. Vurdering av den kommunale økonomiske berekrafta (KØB)	13
8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga.....	15
9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid	16
VEDLEGG 1.....	17
Mal for kontrollutvalet si uttale til årsrekneskap og årsmelding 20xx.....	17
VEDLEGG 2.....	19
Dokumentasjon til saksframlegg eller vedlegg til uttalen.....	19
1. Innleiing	19
2. Ansvar for økonomiforvaltninga.....	19
3. Formål med kontrollutvalet si uttale	19
4. Grunnlag for uttalen	19
5. Vurdering av årsrekneskapen og årsmelding	20
5.1 Revisjonsmeldinga	20
5.2 Årsrekneskapen	21
6. Vurdering av økonomiforvaltninga og internkontrollen.....	22
7. Vurdering av den kommunale økonomiske berekrafta (KØB)	25
7.1 Økonomisk handleevne.....	25
7.2 Realistiske planar	26
7.3 Forvaltning av finansielle midlar og gjeld utan vesentleg finansiell risiko	27
7.4 Vurdering av likviditet	27
8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga.....	28
9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid	29

EIGE VEDLEGG (excel-fil) Formlar for talanalyse, ref. vedlegg 2, pkt 7.1-7.4

1. Innleiing

Bakgrunn og formål

Noverande kommunelov stiller ei rekke nye og grunnleggande krav til økonomiforvaltinga og berekrafta i kommunen. Økonomisk handleevne må bli teke hand om over tid, og planane for drifta og økonomien skal vere realistiske. For å sikre at kommunen tek ansvaret sitt alvorleg, stiller kommunelova krav om at kommunestyret sjølv vedtek finansielle måltal eller «handlingsreglar» for utviklinga av kommunen sin økonomi.

I årsmeldinga skal det mellom anna gjerast greie for forhold som er viktige for å vurdere den kommunale økonomiske utviklinga og -stillinga. Noverande kommunelov inneheld i tillegg eit nytt krav om ei vurdering av om den økonomiske handleevna blir tale vare på over tid.

Kontrollutvalet skal gje uttale til kommunestyret om årsrekneskapen og årsmeldinga. Kontrollutvalet si plikt til å gje uttale til årsmeldinga er ny, og skal settast i verk frå rekneskapsåret 2020, jamfør kommunelova § 14-3.

Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) sitt formål med rettleiaren er å bidra til at kontrollutvala styrkjer kontrollfunksjonen sin ved å heve nivået på uttalen til kommunestyret. På sikt ønsker vi også å bidra til ein felles måte å skrive uttalane på, slik at praksis blir meir einsarta over heile landet.

I rettleiaren skiljer vi mellom kva uttalen bør innehalde og kva den kan innehalde. Kva som bør med i uttalelen er først og fremst knytt til årsrekneskapen, innhaldet i revisjonsmeldinga, beløp i rekneskapen og budsjettavvik. Ny kommunelov framhevar kontrollutvalet sitt påsjå-ansvar for økonomiforvaltinga som eit særskilt ansvar i tillegg til mellom anna rekneskapsrevisjonen. Derfor meiner vi at det bør vere nærliggande å vurdere forhold i økonomiforvaltinga som sentrale moment i kontrollutvalet sin uttale til årsmeldinga. Rettleiaren seier noko om korleis dette kan gjerast.

I høyringsrunda har vi fått fleire tilbakemeldingar på at rettleiaren er for omfattande og fagleg krevjande. I tillegg er det ei utfordring med korte fristar frå det tidspunktet årsrekneskapen og årsmeldinga må ligge føre og tidspunktet for den politisk behandlinga. Ei løysning på desse utfordringane er at kontrollutvalet og sekretariatet sjølv tilpassar malen til eigen praksis ved å ta rettleiaren i bruk gradvis. Det første året vil vere det mest krevjande. Fleire tema og fleire år kan derfor bli innarbeida gradvis, og sekretariata kan utvide bruken gradvis til fleire kommunar.

FKT vil også vurdere å tilby kurs.

Oppbygginga til rettleiaren

Rettleiaren inneheld ein hovuddel og tre vedlegg.

I hovuddelen si innleiing blir ansvarsforholda knytt til økonomiforvaltinga omtala, formålet med kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskapen og årsmeldinga og grunnlaget for denne (pkt. 2-4). Vidare i pkt. 5-9, følgjer ein omtale om kva som bør og kan danne grunnlaget for uttalen. Pkt. 5 gjeld årsrekneskapen. Pkt. 6-8 følger i hovudsak strukturen i kommunelova § 14-7 om krava til innhaldet i årsmeldinga. Pkt. 9 viser korleis ei vurdering av revisjonen sitt arbeid kort kan summerast opp.

Vedlegg 1 er eit eksempel på ein uttale (1-2 sider). Vedlegg 2 kan vere innhaldet i ei saksutgreiing, eventuelt vedlegg til saksutgreiing. Hensikta er å vise grunnlaget for uttalen. Det siste vedlegget (excel-fil), viser korleis kommunal økonomisk berekraft (KØB) kan bli operasjonalisert og analysert.

Presiseringar og avgrensingar

I utgangspunktet viser rettleiaren eksempel på tal frå rekneskapan for kommunekassa, kommunelova § 14-6 a. Dette kan sjølvstilt tilpassast kommunen si organisering i føretak og anna verksemd som er ein del av kommunen, § 14-6 b og c.

I høyringsbrevet bad vi om tilbakemelding på eventuell bruk av rekneskapstal frå eit samla rekneskap for kommunen som juridisk eining, kommunelova 14-6 d. På grunnlag av mottekne kommentarar, meiner vi det er relevant å analysere både regnskapstal for kommunekassa og den samla rekneskapan.

Krav til rapportering av budsjettavvik, jamfør kommunelova § 14-7 b, gjeld kommunekassa sin rekneskap og ikkje den konsoliderte rekneskapan.

Under høyringsmøtet fekk vi spørsmål om korleis sjølvkostområder kan eller bør bli omtala. Av alle kommunale sjølvkosttenester er det bare innan renovasjon at kommunen skal dekke heile sjølvkosten gjennom prisinga («forureinar betalar»- prinsippet), forureiningslova § 2 pkt. 5. For andre tenester kan kommunen velje å ta mindre betaling enn sjølvkost. Dvs. at ein dekker deler av kostnadane av inntektene frå skatt og rammetilskot. I tabellane som handlar om kommunal økonomisk berekraft, har vi vist korleis vedlikehaldsetterslep på vass- og avløpsområdet (VA) kan bli omtala.

For å forenkle framstillinga blir det i det følgjande brukt "kommune" som felles omtale for "kommune og fylkeskommune", dersom ikkje anna går fram av samanhengen. På same måte omtalar vi som regel bare kommunale organ og -rollar, sjølv om framstillinga også gjeld for tilsvarende fylkeskommunale organ og -rollar.

Arbeidsgruppa ønsker lukke til med bruken av rettleiaren.

Oslo/Molde/Sogndal,

Februar 2021

Anne-Karin Femanger
Pettersen,

Generalsekretær
FKT

Einar Ulla,
Nestleiar i FKT og seniorrådgjevar i
sekretariatet for kontrollutvalet i
Vestland Fylkeskommune

Tor Harald Hustad,
Kontrolldirektør i Møre og Romsdal
Fylkeskommune

2. Ansvar for økonomiforvaltninga, årsrekneskapen og årsmeldinga

2.1 Ansvar for økonomiforvaltninga

Noverande kommunelov stiller ei rekke nye og grunnleggande krav til økonomiforvaltninga og berekrafta i kommunen¹, jamfør. kommunelova § 14-1:

- Økonomisk handleevne må bli teke i vare over tid
- Planane for eiga drift og økonomi skal vere realistiske
- Finansielle midlar og gjeld skal forvaltast utan vesentleg finansiell risiko
- Krav skal bli betalte ved forfall

Grunngjevinga for denne regelen er presisert i forarbeida til kommunelova av 2018:

«Utvalgets forslag innebærer en lov som sterkere fremhever kommunestyrets ansvar for en langsiktig økonomiforvaltning, men uten at det innføres detaljerte og inngripende krav til eksempelvis størrelsen på årlige budsjettoverskudd eller et maksimalt gjeldsnivå for den enkelte kommune. Forslaget bygger på at det kommunale selvstyret vil stå sterkere der de folkevalgte i samspill med administrasjonen etablerer lokale handlingsregler og en økonomisk politikk som ivaretar økonomien over tid.» (NOU 2016: 19.1.2 tredje avsnitt)

Ein grunnleggande premis for god langsiktig økonomiforvaltning og kommunal økonomisk berekraft er at:

*«..dagens tjenestetilbud minst er i samsvar med visse minimumsstandarder (krav i lover og regler m.m.) og kan opprettholdes over lengre tid uten vesentlig kvalitetsmessig forringelse i tjenestetilbud, nedbygging av formue eller skattemessige eller gjeldsmessige økninger.»*²

For å sikre at kommunestyret tek ansvaret sitt, stiller kommunelova krav om at kommunestyret sjølv vedtek følgande reglar vedkommande økonomiforvaltninga, jamfør § 14-2:

- Finansielle måltal for utviklinga av kommunen eller fylkeskommunen sin økonomi
- Reglar for økonomiforvaltninga (økonomireglement)
- Reglar for finans- og gjeldsforvaltninga (finansreglement)

Formålet med finansielle måltal er at dei skal seie noko om kva som skal til for å oppnå ei forsvarleg langsiktig utvikling som også gir ein økonomisk handlefridom for kommande generasjonar. Dei finansielle måltala bør samtidig balansere kortsiktige- og langsiktige omsyn.

Kontroll med økonomiforvaltninga

Kontrollutvalet har det overordna ansvaret for å sjå til at det blir kontrollert at kommunen si

¹ Kommunal økonomisk bærekraft - KØB

² KØB forskingsrapport nr. 1 18.02.18, «Kommunal økonomisk bærekraft (KØB) OVERSIKT OVER FORELØPIGE FORSKNINGSFUNN», Levi Gårseth-Nesbakk, Samarbeidsprosjekt mellom Rana kommune og Handelshøgskolen, Nord universitet,
[https://www.rana.kommune.no/organisasjon/planer_budsjett_regnskap/kob/SiteAssets/Sider/side/K%C3%98B%20rapport%20nr%201.%202018_oversikt%20forel%C3%B8pige%20funn_\(END\)_sendt%2018.02.18_.pdf](https://www.rana.kommune.no/organisasjon/planer_budsjett_regnskap/kob/SiteAssets/Sider/side/K%C3%98B%20rapport%20nr%201.%202018_oversikt%20forel%C3%B8pige%20funn_(END)_sendt%2018.02.18_.pdf)

økonomiforvaltning blir gjennomført i samsvar med gjeldande reglar og vedtak, kommunelova § 23-2. Kontrollutvalet sitt ansvar er ikkje avgrensa av eller avgrensa til kontrollen som rekneskapsrevisor skal utføre med forenkla etterlevingskontroll.³

Kontrollutvalet sitt ansvar for økonomiforvaltninga blir framheva i kommunelova § 23-2, som eit særskilt ansvar ved sida av ansvaret for rekneskapsrevisjon, forvaltingsrevisjon og eigarskapskontroll. På denne måten synleggjer og tydeleggjer den noverande kommunelova dette ansvaret betre enn det som var tilfelle i den tidligare lova.

Det er kommunedirektøren sitt ansvar å etablere internkontroll, kommuneloven § 25-1. Internkontrollen skal mellom anna sikre at langsiktig økonomiforvaltning og kommunal økonomisk berekraft blir teke hand om på ein god måte. Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret om internkontrollen og om resultat frå statlig tilsyn minst éin gong i året, kommuneloven § 25-2.

2.2 Ansvar for årsrekneskap og årsmelding

Ansvar for å utarbeide årsrekneskap og årsmelding ligg til kommunedirektøren, kommunelova §§ 13-1. Årsrekneskapen skal utarbeidast i samsvar med god kommunal rekneskapsskikk, kommunelova § 14-6.

Ansvar for å vedta årsrekneskapen og årsmeldinga ligg til kommunestyret, kommunelova § 14-2.

På grunnlag av dei finansielle måltala, skal årsmeldinga innehalde ei vurdering av om den økonomiske utviklinga og –stillinga, slik den går fram av årsrekneskapen, er forsvarleg og tek vare på handleevna i eit lenger perspektiv, kommunelova § 14-7 a-b. Det er ikkje lenger tilstrekkeleg at det i årsmeldinga bare blir referert til sentrale resultatattal frå årsrekneskapen. Kommunelova inneheld også krav til rapportering av ikkje-økonomiske forhold, kommuneloven § 14-7 c-f.

Omtale av internkontrollen er ein naturleg del av kommunen sin årsrapport. I mange kommunar inneheld denne også årsmeldinga.

Revisor sitt ansvar er å vurdere om årsrekneskapen og årsmeldinga inneheld dei opplysningane som lov og forskrift krev og å uttale seg om dette i revisjonsmeldinga, kommuneloven §§ 24-5 og 24-8. Som følge av utvida krav til innhaldet i årsmeldinga, er også revisjonen av årsmeldinga blitt utvida. Dette gjeld spesielt årsmeldinga si omtale av vesentlege avvik mellom budsjett og rekneskap. Når det gjeld opplysningar i årsmeldinga om andre forhold utover det som gjeld årsrekneskapen, skal revisor bare undersøke om slike opplysningar er gitt. Kommunelova inneheld inga plikt for revisor til å vurdere opplysningane.

Kontrollutvalet sitt ansvar er å uttale seg til kommunestyret om årsrekneskapen og årsmeldinga før formannskapet eller fylkesutvalet innstiller til vedtak, kommunelova § 14-3.

³ Jfr. Kommunelova kap. 30 «Merknader til § 23-2 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet»
«Kontrollutvalgets ansvar etter bokstav b er ikke begrenset av eller begrenset til kontrollen som regnskapsrevisor skal utføre etter § 24-9.»

Regelen er ei presisering av at kontrollutvalet sin uttale også skal handle om forhold i årsmeldinga.

Det er opp til kontrollutvalet sjølv å bestemme kva uttalen til årsrekneskapen og årsmeldinga skal innehalde. Verken lova eller forskrifta stiller konkrete krav til uttalen, utover at den skal knyte seg til forhold i årsrekneskapen og årsmeldinga og tilhøyrande revisjonsmelding.

3. Formålet med kontrollutvalet sin uttale

Når kommunestyret behandlar årsrekneskapen og årsmeldinga, utøvar kommunestyret samtidig kontroll med administrasjonen. I den samanhengen har kommunestyret behov for uavhengig informasjon om korleis kommunedirektøren har følgd opp krava til økonomisk internkontroll, økonomiforvaltning og berekraft. Her er det kontrollutvalet sitt ansvar å sørge for jamleg kontroll på kommunestyret sin vegne. Presiseringa i kommunelova om at kontrollutvalet sin uttale også skal handle om forhold i årsmeldinga, gjer dette ansvaret tydelegare.

Årsmeldinga skal mellom anna omtale forhold som er viktige for å vurdere den økonomiske utviklinga og -stillinga, og om den økonomiske handleevna blir teke vare på over tid. Det er nærliggande å vurdere desse som sentrale moment i kontrollutvalet sin uttale.

Formålet med kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskapen og årsmeldinga bør vere å gje kommunestyret oppsummerande og samla informasjon om at det gjennom året er gjennomført uavhengig kontroll med at krava til årsrekneskapen og årsmeldinga er teke i vare i samsvar med lov, forskrift og eigne reglar, jamfør kommunelova §§ 14-1, 14-2 og 14-7.

Korleis formålet kan operasjonaliserast, er omtala i kapitela 5-8.

4. Grunnlaget for uttalen

Her bør det bli opplyst at grunnlaget for uttalen er dokumenta og handlingane som ligg til grunn for saka slik som:

- Framlagt årsrekneskap og årsmelding frå kommunedirektøren
- Revisor sin rekneskapsrevisjon
 - o Revisjonsmeldinga
 - o Nummererte brev
 - o Rapportar frå revisor
- Analyser av økonomisk internkontroll og økonomiforvaltninga, samt KØB, jamfør punkt 6-8 og eige vedlegg, «Formler for tallanalyse».
- Påsjå-ansvaret av revisjonen sitt arbeid, medrekna revisor si vurdering av å vere uavhengig.
 - o Revisor sine orienteringar til kontrollutvalet om revisjonsplanar, oppsummering etter interimrevisjonen og årsoppgjersrevisjonen

For å sikre god struktur i sak om årsrekneskap og årsmelding, kan det vere ein fordel om vedlegga har følgande rekkefølge når saka blir lagt fram til behandling:

- Vedlegg 1: Kontrollutvalet sin uttale
- Vedlegg 2: Revisjonsmeldinga
- Vedlegg 3: Årsmeldinga
- Vedlegg 4: Årsrekneskapen
- Vedlegg 5: Finansrapport

5. Vurdering av årsrekneskapen og årsmeldinga/budsjettavvik

Følgande moment bør bli vurderte:

Tema	Vurdering	Hente inn informasjon (ikkje uttømmende/ferdig)
Innhaldet i revisjonsmeldinga	Finst det merknadar frå revisor i revisjonsmeldinga? <ul style="list-style-type: none"> • Er den rein (ordinær) eller har den atterhald? • Korleis blir atterhalda forklara? 	Revisjonsmeldinga
Årsrekneskapen - Økonomiske tal	Kva er storleiken på <ul style="list-style-type: none"> • Meir-/mindreforbruket • Netto driftsresultat 	Årsrekneskapen – skjemaet kalt økonomisk oversikt drift Revisjonsmeldinga

Tabell 1

Følgande moment kan bli vurderte:

Tema	Vurdering	Hente inn informasjon (ikkje uttømmende/fullstendig)
Usikre postar/krav som ikkje er rekneskapsførte	Finst det framtidige krav som inneberer at delar av rekneskapsførte disposisjonar «reelt» sett allereie er bunde opp?	Notar i rekneskapen – ofte omtala som «ikkje rekneskapsførte krav» og «usikre krav» Informasjon frå kommuneadvokaten om tvistar/rettssaker Spørje revisor ved orienteringar om behandling av usikre postar
Spesielle resultatpostar i året som krev omtale og som har påverka rekneskapen	Er det økonomiske resultatet for året påverka av periodiseringsfeil/spesielle avsetningar? Er resultatet påverka av ekstraordinære inntekter/utgifter?	Notar i årsrekneskapen Årsmeldinga Spørsmål til kommunedirektøren/økonomisjefen Spørsmål til revisor

Spesielle postar som revisjonen har hatt vanskar med å revidere	Er det postar som revisor meiner er usikre og/eller som har vore vanskelege å vurdere/revidere?	Spørsmål til revisor
Storleiken på korrigerede feil og ikkje-korrigerede feil	Kor store beløp utgjer korrigerede feil og ikkje-korrigerede feil?	Spørsmål til revisor

Tabell 2

6. Vurdering av økonomiforvaltninga og internkontrollen

Tabell 3 viser ei oppstilling over tema som kontrollutvalet kan vurdere for å kunne seie noko om kommunen si økonomiforvaltning og interne kontroll.

Vurderinga bør i all hovudsak bygge på arbeidet som revisor har gjort i rekneskapsrevisjonen og i etterlevingskontrollane. Vidare kan det også vere aktuelt å legge til grunn relevant arbeid frå utførte forvaltingsrevisjonar og andre undersøkingar frå revisor, statlege tilsyn og informasjon frå kommunen. Dette vil i stor grad vere saker som har vore til behandling i kontrollutvalet.

Tema	Vurdering	Hente inn informasjon – kjelder
Økonomisk internkontroll	<p><u>Internkontroll</u></p> <p>I sin ordinære rekneskapsrevisjon har revisor plikt til å sjå etter om kommunen har ordna den økonomiske internkontrollen på ein trygg måte, kommunelova § 24-6. Ein siktar då til dei områda av internkontrollen som er avgjerande for å utarbeide årsrekneskapen utan vesentlege feil. Dermed er det ikkje krav til å utføre revisjonshandlingar utover det som er nødvendig for å uttale seg om årsrekneskapen. Det er heller inga plikt for revisor å stadfeste at internkontrollen er effektiv. Heller ikkje å uttale seg særskilt om den økonomiske internkontrollen i revisjonsmeldinga.</p> <p>Dersom revisor oppdagar vesentlege manglar i den økonomiske internkontrollen, <u>skal</u> revisor ta dette opp i nummererte brev til kontrollutvalet. I tillegg vil revisor kome med forslag til betringar i kommunen sin økonomiske interne kontroll. Dette kan bli gjort i andre brev, notatar og presentasjonar til kontrollutvalet,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentleg svikt i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Revisjonsmeldinga</p> <p>Nummererte brev frå revisor</p> <p>Revisjonsbrev, årsoppgjørnotat frå revisor</p> <p>Presentasjonar frå revisor i kontrollutvalet</p>
	<p><u>Bevillingskontroll (Budsjettavvik)</u></p> <p>Revisor har i ny kommunelov fått utvida oppgåvene sine i den ordinære rekneskapsrevisjonen til også å omfatte</p>	<p>Revisjonsmeldinga, nummererte brev, revisjonsbrev,</p>

	<p>vesentlege budsjettavvik. I gjennomføringa av revisjonen vil revisor bygge på ei vurdering av risiko for vesentlege brot på kommunestyret sine premisser for bruken av beviljingane. Dette vil mellom anna omfatte vurdering av om budsjettkontrollen er hensiktsmessig og forsvarleg innretta.</p> <p>Revisor sin kontroll på dette området skal rapporterast som eigen uttale (RSK 302), med moderat sikkerhet når det gjeld budsjettavvik og avvik frå premissane for budsjettet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det forhold som bør komme til kommunestyret sin kunnskap? 	<p>årsoppgjørsnotat frå revisor</p> <p>Revisoruttale vedkommande vesentlege budsjettavvik (RSK 302 – forenkla etterlevingskontroll)</p>
	<p><u>Registrering og dokumentasjon av rekneskapsopplysningar (bokføring)</u></p> <p>Revisjon av registrering og dokumentasjon av rekneskapsopplysningar inngår i den ordinære rekneskapsrevisjonen. Formålet er å gje tilstrekkeleg tryggleik for at kommunen har oppfylt bokføringsregelverket sine krav om å etablere eit grunnlag for å utarbeide årsrekneskapen og å kontrollere dette. Revisor må ta stilling til kommunen sine bokføringssystem og -praksis med omsyn til vesentleg feilinformasjon i årsrekneskapen. Bokføringa vil derfor bli undersøkt og vurdert av revisor som ein integrert del av revisjonen av årsrekneskapen.</p> <p>Vidare attesterer revisor dei 6 terminvise meldingane for meirverdiavgiftskompensasjon til Skatteetaten, og kontrollerer rutinar/system. Dei gjer stikkprøvekontrollar i samband med denne attestasjonsoppgåva.</p> <p>Revisor attesterer også årlege kontrolloppstillingar over samla bokførte og lønsmelde beløp til Skatteetaten, og gjer kontrollar av rutinar/system. Dei gjer stikkprøvekontrollar i samband med denne attestasjonsoppgåva.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bokføring <ul style="list-style-type: none"> ○ Har revisor rapportert/kommunisert vesentlege svikt når det gjeld registrering og dokumentasjon av kommunen sine regnskapsopplysningar, som bør komme kommunestyret til kunnskap? • Behandling av meirverdiavgift og mva.–kompensasjon <ul style="list-style-type: none"> ○ Har revisor utført utvida kontrollar på området, og kva funn er gjort? ○ Kor store feil har revisor avdekket i samband med attestasjonane / stadfestingane og kor store beløp utgjer tapt kompensasjon pga. feil behandling i kommunen? ○ Korleis vurderer revisor risiko og intern kontroll når det gjeld behandling av mva.-kompensasjon? ○ Er det i nokon av kjeldene rapportert/kommunisert om vesentleg svikt som kommunestyret bør bli kjent med? • Løn <ul style="list-style-type: none"> ○ Har revisor utført utvida kontrollar på området, 	<p>Revisjonsmeldinga, nummererte brev, revisjonsbrev, årsoppgjørsnotat frå revisor</p> <p>Attestasjonar, skattemelding for MVA- kompensasjonar</p> <p>Attestasjon av skjema (kontrolloppstilling) over samla bokførte og lønsmelde beløp</p>

	<p>og kva funn er gjort?</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Korleis vurderer revisor risiko og internkontroll når det gjeld behandling av løn? ○ Er det i nokon av kjeldene rapportert/kommunisert om vesentlig svikt som kommunestyret bør bli kjent med? 	
	<p><u>Misleghald</u></p> <p>Kommunelova § 24-5 slår fast at revisor skal bidra til å hindre og å avdekke misleghald og feil. Hovuddelen av dette arbeidet i rekneskapsrevisjonen gjeld vurdering av internkontrollen for å analysere og avdekke områder der det kan vere risiko for misleghald. I tillegg gjev hovuddelen innspel om førebyggjande tiltak i internkontrollen. Vidare skal revisor melde alle tilfelle av misleghald skriftleg til kontrollutvalet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tal på saker/meldingar varsla frå revisor til kontrollutvalet. • Er sakene følgd opp og handtert på tilfredstillande måtar? • Type saker/gjentakande saker/områder/verksemder som kan indikere svak intern kontroll? • Er det i nokon av kjeldene rapportert/kommunisert om vesentleg svikt som kommunestyret bør bli kjent med? 	<p>Meldingar frå revisor til kontrollutvalet om misleghald</p> <p>Revisjonsmeldinga</p> <p>Nummerert brev frå revisor</p>
Økonomi- forvaltning	<p><u>Forenkla etterlevingskontrollar av økonomiforvaltninga – RSK 301</u></p> <p>Forenkla etterlevingskontroll er kontrollar i etterkant av revisjonen av årsrekneskapen. Kontrollen skal rette seg mot dei delane av økonomiforvaltninga som går utover det å uttale seg om årsrekneskapen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kva område(r) er kontrollert(e)? • Kva er essensen i revisor sin uttale på dei områda som er kontrollerte? • Er det rapportert/kommunisert vesentleg svikt i den økonomiske internkontrollen, som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Revisoruttaler vedkommande etterlevingskontrollar med økonomiforvaltninga jmfør RSK 301 Føreset at rapport(ar) er levert seinast samtidig med revisjonsmeldinga.</p>
	<p><u>Forvaltingsrevisjonar der fokus har vore økonomiforvaltning / etterlevingskontrollar</u></p> <p>Utover revisor sin forenkla etterlevingskontroll kan kontrollutvalet ha gjennomført forvaltingsrevisjonar og andre undersøkingar som heilt eller delvis knyter seg til svikt i økonomiforvaltninga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentleg svikt i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Rapportar frå forvaltingsrevisjonar/ undersøkingar</p>

	<p><u>Rettsaker / tvistar kommunen er eller har vore involvert i</u></p> <p>Omfanget av rettsaker og tvistar og korleis kommunen handterer desse, kan gje indikasjonar på om kommunen har forbetningspotensiale i den interne kontrollen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kor mange tvistar og kva skuldast dei? • Er det typar saker som gjentek seg og som kan skuldast svak internkontroll? • I kva grad er rettsaker/tvistar følgd opp på ein tilfredsstillande måte frå kommunen sin side? 	<p>Tilbakemelding på revisor sitt advokatbrev</p> <p>Juridisk avdeling (dialog eller brev)</p>
	<p><u>Innkjøp</u></p> <p>Kommunesektoren gjer kvart år innkjøp for vesentlege beløp. Desse skal gjennomførast i samsvar med innkjøpsregelverket. Tilbydarar kan klage kommunen inn til Klageorganet for offentlige anskaffelser (KOFA) for avgjersle dersom dei meiner at innkjøpet er gjennomført i strid med regelverket.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kor mange saker, og kva typar saker er klaga inn til KOFA? • I kven sin favør har avgjerslene i KOFA gått? • Kan KOFA-avgjerslene indikere at det er ein samanheng mellom KOFA-saka og svikt i internkontrollen på innkjøpsområdet i kommunen? 	<p>KOFA-avgjersler</p>
	<p><u>Statlege tilsyn med relevans for økonomiområdet:</u></p> <p>Statlege tilsynsaktørar gjer tilsyn med kommunen si etterleving av lover/forskrifter innan sine tilsynsområder. Konsekvensane av brot er normalt pålegg om oppretting/utbetring, men kan også vere mulege bøter/fagmulter med økonomisk effekt.</p> <p>Det er derfor naturleg at kontrollutvalet bygger på det arbeidet som andre tilsynsaktørar har gjort.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentleg svikt i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Statlege tilsyn, t.d.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatteetaten (bok- ettersynsrapport, MVA/Løn/skatt) • Datatilsynet (GDPR) • Helsetilsynet / Statsforvaltaren • Arkivverket • Arbeidstilsynet
<p>Oppsummering</p>	<p>Kort oppsummering av den økonomiske internkontrollen og økonomiforvaltinga om kva moment som bør bli løfta opp til kommunestyret</p>	

Tabell 3

7. Vurdering av den kommunale økonomiske berekrafta (KØB)

Tabell 4 viser ei oppstilling av måltal som kontrollutvalet kan vurdere for å kunne seie noko om den økonomiske berekrafta. Vurderinga bør i det minste bygge på årsrekneskapen og kommunen sine finansielle måltal.

Tema	Vurdering	Henting inn informasjon (ikkje uttømmende/fullstendig)
Økonomisk handleevne	<p>Netto driftsresultat (korrigert) i % av brutto driftsinntekter samanlikna mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utviklinga av eigne tal over tid (5-10 år) • eigne måltal • nasjonale måltal • samanliknbare kommunar <p>Kort vurdering av tala. Kva fortel utviklinga?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne måltall • Teknisk berekningsutval (TBU) • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar, KOSTRA
	<p>Gjeldsgrad (langsiktig renteberande gjeld) i % av brutto driftsinntekter samanlikna mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utviklinga av eigne tal over tid (5-10 år) • eigne måltal • nasjonale måltal • samanliknbare kommunar <p>Kort vurdering av tala. Kva fortel utviklinga?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar
	<p>Gjeldsbelastninga på drifta - netto utgifter til renter og avdrag i % av brutto driftsinntekter samanlikna mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utviklinga av eigne tal over tid (5-10 år) • eigne måltal • nasjonale måltal • samanliknbare kommunar <p>Kort vurdering av talla. Kva fortel utviklinga?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Veileder i økonomistyring, Fylkeskommunen i Nordland
	<p>Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter samanlikna mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utviklinga over tid (5-10 år) • eigne måltal • nasjonale måltal • samanliknbare kommunar <p>Kort vurdering av tala. Kva fortel utviklinga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar

<p>Realistiske planar</p>	<p>Vedlikeholdsetterslep innan ulike kategoriar. I kva grad er denne type etterslep teke omsyn til i budsjett/planar?</p> <p>I kva grad er vedlikehaldsplaner generelt innarbeida og teke omsyn til i samband med storleiken for normale måltal?</p> <p>Brot på lovkrav om større investeringar (t.d. forskrift for tryggleik i tunellar - t.d. i M&R inneberer dette behov for investeringar på ca. 1,5 milliard)</p> <p>Kva fortel utviklinga og i kva grad er forholda teke omsyn til i drift og planer?</p>	<p>Vedlikeholdsetterslep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilstandsrapportane «State of the nation» fra RIF • Kommunale og fylkeskommunale bygg • Kommunale og fylkeskommunale vegar • VA-anlegg og VA-nett: • Bedrevann.no <p>Kommunedirektør/økonomisjef/eigedomssjef/vegsjef/VA-sjef</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilstandsrapportar for eigen kommune • spørsmål/dialog <p>Kommunedirektør/økonomisjef/eigedomssjef/vegsjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter</p> <ul style="list-style-type: none"> • spørsmål og dialog • gjennomgang av dokument
<p>Forvaltning av finansielle midlar og gjeld utan vesentleg finansiell risiko</p>	<p>Er finans- og gjeldsforvaltninga innanfor regelverket?</p> <ul style="list-style-type: none"> • plassering av midlar • omfanget av fastrentelån • omfanget av sertifikatlån <p>Kva er storleiken på sertifikatlån, og kva risiko utgjør storleiken på låna?</p>	<p>Kommunen sitt finansreglement Finansrapport</p> <p>Bør også i den samanhengen ha i mente vurderinga i neste punkt om betalingskrav</p>
<p>Betalingskrav skal kunne bli betalt ved forfall</p>	<p>Korleis er utviklinga i likviditetsgrad 1 og likviditetsgrad 2 dei siste 5-10 åra samanlikna med vedtekne nøkkeltal.</p> <p>(NB – husk å re-klassifisere sertifikatlån til kortsiktig gjeld i analysen)</p> <p>(Eventuelt kort vurdering og konklusjon)</p>	<p>Balansen i årsrekneskapen.</p> <p>Likviditetsgrad 1= omløpsmidlar / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån, bør vere > 2.</p> <p>Likviditetsgrad 2= mest likvide betalingsmidlar / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån, bør vere > 1.</p> <p>Mest likvide betalingsmidlar = bankinnskott + kortsiktige aksjar, obligasjonar, verdipapir (klassifisert under omløpsmidlar)</p>

Tabell 4

8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga

Tabell 5 viser ei oppstilling av ikkje-økonomiske krav til årsmeldinga som kontrollutvalet kan vurdere, jamfør kommunelov § 14-7 c-f.

Vurderinga bør i all hovudsak bygge på kommunen si årsmelding.

Tema	Vurdering	Hente inn informasjon (ikkje uttømmande/fullstendig)
Verksemda sine oppnådde mål og andre ikkje-økonomiske forhold som er vesentleg for kommunen, fylkeskommunen eller innbyggerane	Vurdering av innhaldet i årsmeldinga opp mot krava	Årsmeldinga
Tiltak som er sett i verk og tiltak som blir planlagt for å sikre ein høg etisk standard	Vurdering av innhaldet i årsmeldinga opp mot krava	Årsmeldinga
Den faktiske tilstanden når det gjeld kjønnslikestillinga	Vurdering av innhaldet i årsmeldinga opp mot krava	Årsmeldinga
Kva kommunen eller fylkeskommunen gjer for å oppfylle arbeidsgjevaren si aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringslova § 26.	Vurdering av innhaldet i årsmeldinga opp mot krava	Årsmeldinga

Tabell 5

9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid

Påsjå-ansvaret er ein viktig del av kontrollutvalet sitt arbeid. I dette punktet bør kontrollutvalet vise korleis påsjå-ansvaret er følgd opp i samsvar med Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) sin rettleiar. Her er det naturleg å vise til sakene i kontrollutvalet som handlar om påsjå-ansvaret, og som dokumenterer at revisjonen er utført på ein forsvarleg måte.

Moment som kan bli kommenterte:

- Uavhengighet
 - eigenerklæring
 - andre attestasjons-oppgåver utført av revisor
- Rapport om openheit
- Anna
- Storleiken på revisjonshonoraret – gjerne samanlikna mot samanliknbare kommunar
 - Fordelt på rekneskapsrevisjon / forvaltningsrevisjon / anna

VEDLEGG 1

Mal for kontrollutvalet si uttale til årsrekneskap og årsmelding 20xx

Til xxxx kommune v/kommunestyret

UTTALE TIL ÅRSREKNESKAP OG ÅRSMELDING FOR 20xx

Kontrollutvalet har xx.xx.xxxx behandla årsrekneskapen og årsmeldinga for 20XX for XXX kommune som er avgitt av kommunedirektør den xx.xx.xx, samt tilhøyrande revisjonsmelding datert xx.xx.xx

Kommunen har i 20xx eit netto driftsresultat på kr xxx.xxx. Revisor har, i revisjonsmeldinga, ikkje gitt merknadar til årsrekneskapen / årsmeldinga. Med grunnlag i kontrollutvalet sine kontrollaktivitetar retta mot økonomiforvaltninga, ei samla vurdering tilrår derfor kontrollutvalet at årsrekneskap og årsmelding for 20xx blir godkjent slik det ligg føre.

Kontrollutvalet vil likevel gjere kommunestyret merksam på følgjande forhold:

- Den økonomiske internkontrollen på overordna nivå for kommunen er vurdert som tilfredsstillande. Dog er det konstateret to forbetningsforhold i internkontrollen som kontrollutvalet vil trekke fram (oppsummert i punkt 6 i vedlegg 2)). Det er:
 - Svakheiter i intern kontroll når det gjeld MVA behandling
 - Svakheiter i intern kontroll knytt til etterleving av anskaffingsregelverket
- Dei grunnleggjande krava til økonomiforvaltninga skal bidra til den økonomiske handleevna blir ivaretatt over tid, at planane er realistiske, at finans- og gjeldsforvaltninga ikkje inneber vesentleg risiko og at betalingsforpliktingane kan innfriast ved forfall. Kontrollutvalet vil trekke fram (oppsummert i pkt. 7 – tabell 7-10).
 - Det er:
 - Vedlikehaldsetterslepet knytt til veg og bygningsmasse utgjer samla x,x milliard. Kommune har ikkje planar eller økonomisk handlingsrom til å redusere vedlikehaldsetterslepet
 - Kommune har ikkje realistiske planar
 - Kommunen har ikkje realistiske planar for å etterleve krava i tunellsikkerheitsforskrifta innan fristen x.x.xx. Berekna oppgraderingsbehov utgjer x,x milliard.
 - Med grunnlag i momenta over vil kontrollutvalet peike på at dagens drifts- og investeringsnivå er for høgt for å ivareta den økonomiske handleevna over tid.
 - Sertifikatlåna utgjer kr xx mil og utgjer xx% av renteberande gjeld. Dette er innanfor finansreglementet, men kontrollutvalet vil likevel peike på at det føreligg refinansieringsrisiko knytt til sertifikatlån som kommunestyret bør vere merksam på.

- Krav til ikkje-økonomiske forhold i årsmeldinga (ref. pkt. 8)
 - Dei ikkje-økonomiske krava i koml § 14-7 c- f er omtalt i årsmeldinga stort sett på ein tilfredsstillande måte, men det viser at kommunen kan ha ei utfordring når det gjeld kjønnslikestilling

Ut over det som er nemnd i uttalen, og det som går fram av saksframlegget til kontrollutvalet i rekneskapssaka, samt revisjonsmeldinga av xx.xx.xxxx og revisjonsrapport nr. xx, datert xx.xx.xxxx, har kontrollutvalet ikkje merknader til xxxx kommune sin årsrekneskap for 20xx.

VEDLEGG 2

Dokumentasjon til saksframlegg eller vedlegg til uttalen

1. Innleiing

Kontrollutvalet har i møte xx.xx.xxxx, behandla utvalet sin uttale til xxxx kommune sin årsrekneskap for 20xx.

Representantar for administrasjonen og ansvarleg revisor var til stades i møtet og presenterte årsrekneskapen og svarde på spørsmål.

2. Ansvar for økonomiforvaltninga

Det er kommunestyret sitt ansvar å forvalte kommunen sin økonomi, derunder vedta årsregnskap og årsmelding, jfr. kommunelova § 14-2. Det er vidare kommunestyret sitt ansvar å påsjå at økonomiforvaltninga skjer i tråd med lov, forskrift og eigne føresegner. Kommunestyret sitt ansvar for forvaltninga av den økonomiske internkontrollen og økonomiforvaltninga er forsterka gjennom ny kommunelov, jfr. mellom anna kommunelova §§ 14-1 og 25-1 og 2.

Med grunnlag i finansielle måltal, skal årsmeldinga gje ei vurdering av om den økonomiske utviklinga og stillinga slik den går fram av årsrekneskapen, er forsvarleg og tek vare på handleevna over tid, jfr. kommunelova § 14-7 a-b. Det er ikkje lenger tilstrekkeleg at årsmeldinga berre gjer greie for sentrale resultat frå årsrekneskapen.

3. Formål med kontrollutvalet si uttale

Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) definerer formålet med uttalen til å vere at kommunestyret skal få oppsummerande og samla informasjon om at det gjennom året er gjennomført uavhengig kontroll med at krava til årsrekneskap og årsmelding, er ivaretatt i tråd med lov, forskrift og eigne føresegner. jfr. kommunelova §§ 14-1,14-2 og 14-7.

4. Grunnlag for uttalen

Grunnlaget for uttalen er dokument og behandlingar som ligg til grunn for utarbeiding av denne saka, slik som:

- Avlagt årsregnskap frå kommunedirektør, datert xx.xx.xxxx
- Kommunedirektøren si årsmelding, datert xx.xx.xxxx
- Revisjonsmelding, datert xx.xx.xxxx
- Eventuelle nummererte brev frå revisor
- Revisjonsrapport av xx.xx.xxxx
- Rapport etter etterlevingskontroll datert xx.xx.xxxx

- Revisor sine orienteringar til kontrollutvalet om revisjonsplanar, oppsummering etter interimrevisjon og oppsummering etter årsoppgjersrevisjon
- Analyser og vurderingar av den økonomiske stillinga til kommunen
- Gjennomført påsjå-ansvar overfor revisor

I tillegg har ansvarleg revisor og kommunedirektør supplert kontrollutvalet med munnleg informasjon om aktuelle problemstillingar.

5. Vurdering av årsrekneskapen og årsmelding

5.1 Revisjonsmeldinga

- Revisor har lagt fram ei rein revisjonsmelding.
- Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande atterhald. Revisor forklarar dette med.....
- Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med negativ konklusjon. Revisor forklarar dette med....
- Revisor har lagt fram revisjonsmelding utan tilstrekkeleg grunnlag for ein konklusjon. Revisor forklarar dette med...
- Dersom revisor meiner at årsrekneskapen eller årsmeldinga ikkje bør vedtakast slik dei ligg føre, skal dette opplysast særskilt. Revisor forklarar dette med....

Alternativt kan oppsettet visast i tabell:

Revisor har lagt fram ei rein revisjonsmelding.

Eventuelt:

Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande presiseringar:

Presisering	Kommentar/forklaring

Tabell 1

Eventuelt:

Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande atterhald:

Atterhald	Kommentar/forklaring

Tabell 2

Eventuelt:

Revisor har ikkje lagt fram revisjonsmelding. Revisor sin forklaring er at...

5.2 Årsrekneskapen

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Netto driftsresultat	<p>Netto driftsresultat er på kr. Xxx.</p> <p>Rekneskapen for dei føregåande åra har vore:</p> <p>2019 kr.xxxxxxxxxxxxxx</p> <p>2018 kr.xxxxxxxxxxxxxx</p> <p>2017 kr.xxxxxxxxxxxxxx</p> <p>Evt. kommentar om utviklinga</p>	Revisjonsmeldinga og rapport etter etterlevingskontroll

Tabell 3

Andre tema som kan vurderast:

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Usikre postar som ikkje er rekneskapsført		<p>Noter i rekneskapen – ofte nemnt som «ikkje rekneskapsførte forpliktingar» og «usikre forpliktingar»</p> <p>Informasjon frå kommuneadvokaten om tvistar/rettssaker</p> <p>Spørje revisor ved orienteringar om behandling av usikre postar</p>
Spesielle resultatposter i året som krev omtale og som har påverka rekneskapen dette året		<p>Noter i rekneskapen</p> <p>Årsmeldinga</p> <p>Førespurnad til kommunedirektør/økonomisjef</p> <p>Førespurnad til revisor</p>
Spesielle poster som revisjonen har hatt vanskar med å revidere		Førespurnad til revisor
Storleiken på korrigererte feil		Førespurnad til revisor
Storleiken på ikkje-korrigererte feil		Førespurnad til revisor

Tabell 4

6. Vurdering av økonomiforvaltninga og internkontrollen

Her vil kontrollutvalet vurdere kommunedirektøren si økonomiforvaltning og internkontroll, herunder etterleving av lover og føresegner. Vurderinga byggjer på rapportar frå rekneskapsrevisor, forvaltningsrevisor, statlege tilsyn og informasjon frå kommunen/fylkeskommunen.

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Internkontroll	Det er ikkje avdekka vesentlege svakheiter med den økonomiske intern kontrollen verken i revisor sine rapporteringar gjennom året eller i deira orienteringar til kontrollutvalet.	Revisjonsmeldinga, nummererte brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat frå revisor, presentasjonar frå revisor i kontrollutvalet
Løyvingskontroll (Budsjetttavvik)	Det er rapportert frå revisor om at budsjettavvik og avvik frå budsjettpremissane, er tilfredsstillande forklart i årsmeldinga. Dette er også bekrefta i eigen uttale frå revisor.	Revisjonsmeldinga, nummerert brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat, revisor sin uttale om vesentlege budsjettavvik (RSK302)
Bokføring	Revisor har bekrefta at bokføringa er i tråd med bokføringsregelverket. Ingen avvik er avdekka eller rapportert Revisor har attestert alle kompensasjonsoppgåvene vedk MVA. Revisor har likevel rapportert om at det er avdekka feil i avgiftsbehandlinga på om lag xx mill i 20xx. (tapt MVA). I tillegg har revisor i samband med attestasjon av mva-oppgåvene avdekka feil på samla xx mill som er korrigert før innsending av kompensasjonsoppgåvene Når det gjeld skatte- og avgiftsbehandling av lønsopplysningar, er det ikkje avdekka vesentlege feil. Revisor har ikkje rapportert om vesentlege feil knytt til dette.	Revisjonsmeldinga, nummererte brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat frå revisor Attestasjonar, skattemelding for MVA-kompensasjonar Attestasjonar av skjema om samla bokførde beløp knyt til lønsopplysningar
Mislegghald	mislegghaldsaker i 20xx. Disse er behandla i kontrollutvalet xx.xx.xx. Beløpa i sakene er ikkje vesentlege. Sakene er knytt til misbruk av Administrasjonen si handtering og oppfølging er vurdert som tilfredsstillande. Sakene er politimeldt, og arbeidsforholda avslutta.	Melding frå revisor til kontrollutvalet om mislegghald Revisjonsmelding Nummererte brev frå revisor

<p>Etterlevingskontroll</p>	<p>Det er gjennomført etterlevingskontroll retta mot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Etterleving av anskaffingsreglementet 2. Etterleving av GDPR 3. Etterleving av reglement for finans- og gjeldsforvaltninga <p>Det er ikkje avdekka vesentlege avvik, men unntak av i etterlevingskontrollen anskaffingsreglementet. Der blei det avdekka 30% avvik frå anskaffingsreglementet. Avvika gjaldt ulovlege direkteanskaffingar samt manglande bruk av rammeavtaler.</p> <p>Kontrollutvalet har under oppfølging at administrasjonen gjer naudsynte korrigeringar i sine prosedyrar.</p>	<p>Forenkla etterlevingskontroll av økonomiforvaltninga(RSK301) Andre relevante attestasjonar frå revisor</p>
<p>FR med tema innan økonomiforvaltning</p>	<p>Det er gjennomført ein forvaltningsrevisjonsrapport i løpet av i fjor som er retta mot økonomiforvaltninga. Dette gjaldt undersøking av "IT-sikkerheit".</p> <p>Funna frå denne er nok korrigert og tilfredsstillande forklart.</p>	<p>Rapportar frå forvaltningsrevisjonar/undersøkingar</p>
<p>Rettsaker</p>	<p>I førre år blei 3 rettsvistar avslutta. Ingen av sakene medførte økonomiske konsekvensar for kommunen.</p> <p>Det er ingen pågåande saker.</p> <p>Det er ein tvist der det kan føreligge mogleg økonomisk ansvar for xx kommune. Dette gjeld tvistesak med ferjeoperatør med mottatt krav om etterbetaling på xx kr. For opsjonsår.</p> <p>Det er ikkje avsett midlar i rekneskapen til dette. Sjå nærare omtale i note x til årsrekneskapen og omtale i årsmeldinga.</p>	<p>Tilbakemelding på revisor sitt advokatbrev Juridisk avdeling (dialog eller brev)</p>
<p>Anskaffingar</p>	<p>KOFA har behandla 1 sak som involverer xx kommune. Saka gjaldt klage frå xxx i samband med kontrakt om kjøp av transporttenester (busspakke)</p>	<p>KOFA avgjerder</p>

	<p>Kontrollutvalet behandla saken i sitt møte xx.xx.xx</p> <p>KOFA slo fast at xxx kommune ikkje har brote regelverket for offentlege anskaffingar.</p>	
Statlege tilsyn med relevans for økonomi-området	Det er ikkje gjennomført statlege tilsyn med som har betydning i høve økonomiforvaltninga,	<p>Statlege tilsyn (lista er ikkje uttømmende)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatteetaten/bokettersyn • Arbeidstilsynet • Mattilsynet • Statsforvalteren • Arkivverket • Andre
Oppsummering tabell 6	<p>Med bakgrunn i utført arbeidet vurderast den økonomiske intern kontrollen å vere tilfredsstillande.</p> <p>Det er avdekka forbetningspunkt knytt til</p> <ul style="list-style-type: none"> - MVA behandlinga der kommunen har tapt xx million som følgje av..... - Innkjøpsforvaltninga der det er avdekka fleire brot på anskaffingsreglementet 	

Tabell 5

7. Vurdering av den kommunale økonomiske berekrafta (KØB)

Omgrepet kommunal økonomisk berekraft er betydeleg styrka i den nye kommunelova. Vurdering av kommunelova sine krav til kommunen:

7.1 Økonomisk handleevne

Tema	Status og vurdering	Grunnlag										
<p>Netto driftsresultat (korrigert) i % av driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>Netto driftsresultat i 2019 var på x,xx % av driftsinntektene. Utviklinga dei siste 5 åra har vore:</p> <table style="border: none;"> <tr><td>2014</td><td>x1</td></tr> <tr><td>2015</td><td>x2</td></tr> <tr><td>2016</td><td>x3</td></tr> <tr><td>2017</td><td>x4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>x5</td></tr> </table> <p>Kommunen sine egne måltal er x5. Nasjonale måltal er på x6. Vurdering: Netto driftsresultat er eit uttrykk for kva kommunen har til disposisjon til avsetningar, inndekking av tidlegare underskot (meirforbruk) og investeringar, og bør ligge på minst 1,75% av driftsinntektene. Talgrunnlaget viser at kommunen ligg godt over dette, og har hatt ei positiv utvikling dei siste åra.</p>	2014	x1	2015	x2	2016	x3	2017	x4	2018	x5	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne måltal • Teknisk beregningsutvalg (TBU) • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar, KOSTRA
2014	x1											
2015	x2											
2016	x3											
2017	x4											
2018	x5											
<p>Gjeldsgrad (langsigtig renteberande gjeld) i % av driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>Kommunen har ei lånegjeld i 2019 som er 90,1 % av sum driftsinntekter, som er langt over tilrådinga frå Riksrevisjonen på maks 75%. Tilsvarende tal dei siste åra:</p> <table style="border: none;"> <tr><td>2018</td><td>58,0 %</td></tr> <tr><td>2017</td><td>46,7%</td></tr> <tr><td>2016</td><td>52,2%</td></tr> <tr><td>2015</td><td>46,8%</td></tr> <tr><td>2014</td><td>51,3%</td></tr> </table> <p>Vurdering: Vedtekne investeringar og planlagde investeringar i økonomiplanperioden vil medføre stor auke i lånegjelda til kommunen også i åra framover. Det er venta at denne vil stige til over 100% innan få år dersom vedtekne investeringar vert gjennomførte. Dette kan gå ut over det økonomiske handlingsrommet til kommunen i åra som kjem.</p>	2018	58,0 %	2017	46,7%	2016	52,2%	2015	46,8%	2014	51,3%	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar
2018	58,0 %											
2017	46,7%											
2016	52,2%											
2015	46,8%											
2014	51,3%											
<p>Gjeldsbelasting på drifta – nettorent og</p>	<p>Gjeldsbelastinga på drifta i form av nettorent og avdragsutgifter dei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål 										

avdragsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter sml. mot <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	siste fem åra viser : <ul style="list-style-type: none"> 2018 xx 2017 xx 2016 xx 2015 xx 2014 xx Vurdering: Gjeldsbelastninga på drifta har vore nokolunde stabil dei siste åra.	<ul style="list-style-type: none"> • TBU • Veileder i økonomistyring for folkevalgte Fylkesmannen i Nordland
Disposisjonsfond i % av driftsinntekter sml mot <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	Kommunen har eit disposisjonsfond på 17,1% av driftsinntektene i 2019. Disposisjonsfondet har vore relativt stabilt dei siste fem åra, og ligg godt over nasjonale måltal på 5%. Vurdering: Storleiken på disposisjonsfond viser at kommunen har frie reserver til å dekke uventa utgifter.	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar

Tabell 6

7.2 Realistiske planar

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Vedlikehaldsetterslep innan ulike kategoriar – i kva grad er det teke omsyn til denne type etterslep i budsjett/planar	Kommunen har betydelege vedlikehaldsetterslep når det gjelder <ul style="list-style-type: none"> - Veg (om lag 3,5 milliard kroner) - Bygningsmassen knytt til skolebygg (om lag 2,5 milliard kroner) 	Vedlikeholdsetterslep: <ul style="list-style-type: none"> • Tilstandsrapportene «State of the nation» fra RIF • Kommunale og fylkeskommunale bygg • Kommunale og fylkeskommunale veier • VA-anlegg og VA-nett: • Bedrevann.no Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef <ul style="list-style-type: none"> • tilstandsrapporter for egen kommune • forespørsel/dialog
I kva grad er vedlikehaldsplanar generelt innarbeidd og teke omsyn til ift. storleiken for normale måltal	Kommunen har ikkje lagt fram realistiske planar for korleis vedlikehaldsetterslepet skal kunne bli redusert. Kommunen har heller ikkje økonomisk handlingsrom til å handtere ei auke i vedlikehald og/eller oppgraderingar. Dette kan indikere at den økonomiske situasjonen framover kan bli utfordrande.	Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter <ul style="list-style-type: none"> • forespørsel og dialog • gjennomgang av dokument
Eventuelle brot på lovkrav (om større investeringar)	Tunellsikkerheitsforskrifta stiller ein rekke krav til oppgraderingar av sikkerheita i tunellane på vegnettet. Det er konstatert at kommunen er gitt frist til 01.01.xx for å gjennomføre tilstrekkeleg oppgraderingar i samsvar med krava i forskrifta. Naudsynte oppgraderingar er berekna til å utgjere om lag 1,5 milliard kroner. Det er ikkje lagd fram realistiske planar	Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter <ul style="list-style-type: none"> • forespørsel og dialog • gjennomgang av dokument

	for å gjennomføre oppgraderingane innan fristen. Kommunen har heller ikkje økonomiske rammer til å handtere oppgraderingsbehovet. Konsekvensen av fristoversitting vil kunne innebære bøter og/eller stengde veglenker.	
--	---	--

Tabell 7

7.3 Forvaltning av finansielle midlar og gjeld utan vesentleg finansiell risiko

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Er finans- og gjeldsforvaltninga innanfor regelverket mtp <ul style="list-style-type: none"> - Plassering av midlar - Andel fastrentelån - Andel sertifikatlån 	Finans- og gjeldsforvaltninga er innanfor vedtatt reglement	Kommunens finansreglement Finansrapport Bør også i den sammenheng ta i betraktning vurderingen i neste punkt vedr betalingsforpliktelse
Storleiken på sertifikatlån	Sertifikatlåna utgjer kr xx, mill og er innanfor vedtatt reglementet. Det vil likevel påpeikast at sertifikatlån er kortsiktige lån. Det kan derfor føreligge ein refinansieringsrisiko som kommunestyret bør vere merksam på.	

Tabell 8

7.4 Vurdering av likviditet

Tema	Status og vurdering	
Utvikling i likviditetsgrad 1 over dei siste 5-10 åra mot avtala nøkkeltal	Likviditeten vurderast som tilfredsstillande.	Årsregnskap (balansen)
Utvikling i likviditetsgrad 2 over dei siste 5-10 åra mot avtala nøkkeltal		Likviditetsgrad 1= omløpsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån (bør være > 2) Likviditetsgrad 2= mest likvide betalingsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån, (bør være > 1) Mest likvide betalingsmidler = bankinnskudd + kortsiktige aksjer, obligasjoner verdipapir (klassifisert under omløpsmidler)

Tabell 9

8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Er verksemda si måloppnåing og andre ikkje-økonomiske forhold som er av vesentleg verknad for kommunen eller innbyggjarane omtalt i årsmeldinga?	Ja, dette er omtalt i årsmeldinga på s. xx i årsmeldinga.	Årsmeldinga
Er tiltak som er sett i verk og tiltak som er planlagt sett i verk for å sikre ein høg etisk standard omtalt i årsmeldinga?	Det er omtalt på side xx i årsmeldinga, men kunne vore omtalt meir utdjupande.	Årsmeldinga
Er den faktiske tilstanden når det gjeld kjønnslikestilling omtalt i årsmeldinga?	Ja, det er omtalt på side xx i årsmeldinga. Det går fram at kommunen har ei utfordring når det gjeld likestilling mellom kjønn.	Årsmeldinga
Er det omtalt i årsmeldinga kva kommunen gjer for å oppfylle arbeidsgjevar si aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.	Ja, det er omtalt på side xx i årsmeldinga.	Årsmeldinga

Tabell 10

9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid

Ein viktig del av kontrollutvalet sitt arbeid er påsjå-ansvaret. Påsjå-ansvaret er følgt opp i tråd med FKT sin rettleiar, og behandla i eiga sak i kontrollutvalet (Sak xx osv).

Tema	Vurdering
Påsjå at rekneskaperen vert revidert på ein trygg måte a. Kvalifikasjonskrav b. Vandel c. Uavhengigheit d. Kvalitetskontrollsystemet i revisjonsforetaket	Det er utført påsjå-ansvar overfor revisor: Kvalifikasjonskrav – ok KU-sak xx/xx Vandel – ok KU-sak xx/xx Uavhengigheit – ok KU-sak xx/xx Kvalitetskontrollsystemet i revisjonsforetaket - ok KU-sak xx/xx
Halde seg løpande orientert om revisjonsarbeidet: a. Planleggingsfasen b. Interimsfasen c. Årsoppgjersfasen d. Etterlevingskontroll	Som over
Påsjå at revisjonsarbeidet går føre seg i samsvar med: a. Lov, forskrift, og god kommunal revisjonsskikk b. Kontrakt, avtalar og instruksar	Som over
Konklusjon	Revisjonen av kommunen er etter kontrollutvalet si vurdering utført på ein forsvarleg måte

Tabell 11